THAILAND VÄNDER BLAD

Thailand överväger att legalisera cannabis. Det skulle kunna bli en vändpunkt för Sydostasien, vars narkotikapolitik tillhör världens hårdaste.

TEXT ■ PER LILJAS
BILD ■ JONAS GRATZER

Bland ett lapptäcke av odlingar i en dal utanför staden Chiang Mai i norra Thailand reser sig ett stånd med växter insvepta i skirt, vitt trädgårdstyg. Dis från svedda åkrar bleker luften. Prakten från persika och guava kommer först med regnen några månader senare. Men somliga skulle se skönhet redan i den här ensliga odlingen. Det är första gången på länge som cannabis odlas öppet i landet. I början av året legaliserades hampa, cannabis med extremt låg halt av det narkotiska ämnet THC. Diskussioner pågår om att även introducera mer potenta varianter, som en del i Thailands ändrade narkotikapolitik. Kanske kan det bli en vändpunkt för hela Sydostasien.

DE SENASTE FYRTIO ÅREN har världens hantering av narkotika präglats av nolltolerans, polisiära ingripanden och hårda straff. Opinionen har däremot vänt. Före detta statsmän som Kofi Annan, Javier Solana och Paul Volcker går nu i täten för att påvisa hur kostsamt och ineffektivt det är att låsa in drogbrukare. Allt fler länder vänder sig till hälsovård, skadelindring och avkriminalisering. Men inte i Sydostasien. I Singapore riskerar cannabisbrukare tio års fängelse. Smugglare i Indonesien avrättas. Och i Filippinerna dödades tusen personer i månaden för påstådd inblandning i knarkhandel under det andra halvåret av 2016. De flesta sköts på öppen gata, med regeringens välsignelse.

Thailand var skådeplats för regionens allra första »krig mot knark« 2003. Över tvåtusen människor dödades, straffen skärptes och fängelserna fylldes. Idag har landet tio procent av Sydostasiens befolkning men fyrtio procent av dess fångar. Samtidigt har antalet droganvändare ökat till 2,9 miljoner av en befolkning på 67 miljoner. Ett misslyckande så uppenbart att justitieministern Paiboon Koomchaya förra året förklarade kriget förlorat. Istället föreslog han nya lösningar, bland annat legalisering av cannabis. Tanken är att det ska hålla brukare borta från tyngre droger. Somliga hoppas även att det ska göra landet friskare, och locka hälsoturister från hela världen.

BUNTOON NIYAMAPHAS HEM i huvudstaden Bangkok är en drogverkstad, inramad av Disneyplanscher. Micke och Molle, Skönheten och Odjuret och ett bord fyllt av små medicinflaskor. Buntoons syster och hans hustru fyller glasbehållarna med pipetter. I rummet innanför skymtar laboratorieutrustning. En gryta med mörk smet står och torkar vid en fläkt.

»Det här är bistånd, inte en affärsverksamhet. Jag är cannabisens Robin Hood.«

– Ren THC, säger han stolt.

Processen har Buntoon slipat på sedan 2012. Då fick systern Kamootpon livmodercancer. Han övertygade henne först att dricka hett vatten med marijuana, cannabisplantans narkotiska blomknoppar.

– Jag var livrädd tills min bror visade mig studier på internet, säger hon.

Han säger nu att cancern är borta, men Kamootpon fortsätter att applicera en droppe cannabisolja under tungan varje kväll.

– Jag känner mig friskare och sover bättre.

För Buntoon har cannabis gått från rekreation till mission. Nuförtiden kokar han två till tre kilo cannabis varje dag, och ger den färdiga oljan till människor med behov. Åtminstone tvåhundra personer får del av den, uppskattar han.

– Det här är bistånd, inte en affärsverksamhet. Jag är cannabisens Robin Hood, säger han.

Åtminstone är han kocken för en grupp entusiaster med växande inflytande. Medicinsk marijuana har i Thailand på några få år gått från perifer subkultur till seminarier med regeringsrepresentanter.

FÖRELÄSNINGSSALEN ÄR PACKAD. Framkomligheten begränsas av mammor som rullar sina barn i rullstolar och permobiler fram till scenen, där en moderator passar runt en mikrofon så de kan berätta om de hälsoeffekter de upplevt av cannabis. Bland deltagarna finns även klädfabriksägaren Nivate Pipatanatiganant, som diagnosticerades med tunntarmscancer 2002. Då han fick höra att han hade två

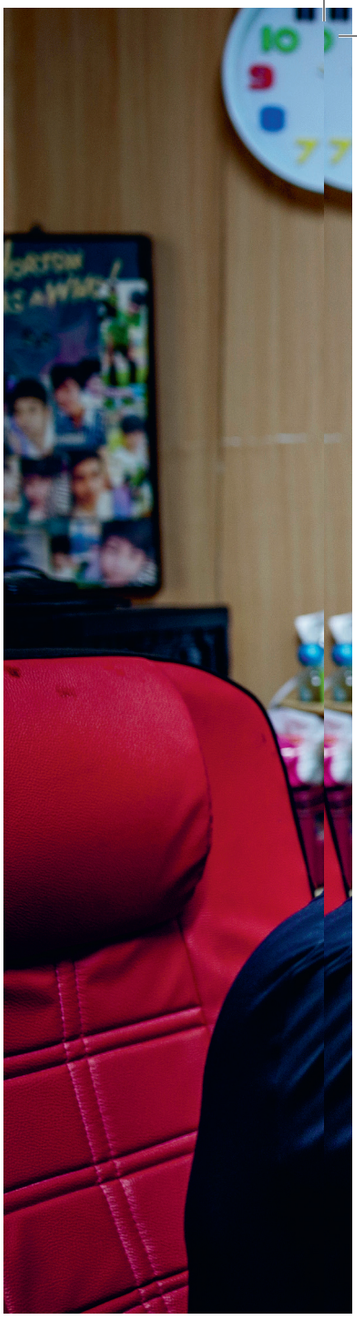

Buntoon Niyamaphas fru och syster fyller små medicinflaskor med cannabisolja.

månader kvar att leva avbröt han sin cellgiftsbehandling och började experimentera.

– Det enda jag visste om cannabis var att det var en illegal drog som man kan bli beroende av. Men när man är på väg att drunkna bryr man sig inte, då testar man allt, säger han.

Nivate fick idén om cannabis från en kurs i traditionell thailändsk medicin. Plantan har använts för rekreation och läkemedel i landet i omkring tvåtusen år, då den först vandrade in med den indiska kulturen. Bland annat har den fyllt en funktion i avslappnande massageoljor. Men idag är det bruket borta, eftersom substansen är olaglig. Så Nivate fick vända sig till svarta marknaden och försöka på egen hand. Eftersom han inte röker blandade han marijuanan i en flaska med vodka, och drack en centiliter varje morgon och kväll.

– Jag vågade inte berätta för min läkare att jag tagit cannabis. Däremot tror jag att Gud gav mig cancer för att sprida kunskapen vidare till andra patienter.

ANEKDOTISKA BEVIS FÖR cannabisens läkekraft har florerat i millennier. Enligt Shennongs farmakopé, en kinesisk samling av läkemedelsföreskrifter som sägs vara 4700 år gammal, botar cannabis bland annat malaria, reumatism och – av alla saker – tankspriddhet. Västerländska läkare använde plantan fram tills den förbjöds på sent 1930-tal. Googla »marijuana« och nästan vilken sjukdom som helst, och en rad fantastiska berättelser kommer att komma upp. Likaså utsagor om hur »etablissemanget« har konspirerat för att hålla plantan borta från allmänheten. Cannabis, som spelat en viktig roll för shamaner sedan stenåldern, har blivit något av en talisman för nutidens kontrakultur. Något som knappast hjälpt dess trovärdighet.

UNDER MODERN TID har Thailand gått hand i hand med USA i sin syn på plantan. Det var trots allt här många amerikaner för första gången kom i kontakt med den. Under sextiotalet gjorde USA Thailand till bas i striden mot kommunismen. Härifrån utgick deras bombplan mot Vietnam och Laos och här vilade deras soldater upp sig. I processen plockade soldaterna upp seden att röka ganja ur bambupipor kallade »baung«, eller som amerikanarna sade: bong. Vanan följde sedan med hem, och även plantan, genom intrikata smugglingsvägar. Snart kom marijuana att spela

en central roll i den ungdomsrörelse som tog ställning mot kriget, och Thailand var dess främsta leverantör. Då kriget i Sydostasien så småningom förlorades förklarade USA:s regering ett nytt krig mot narkotika, »folkets fiende nummer ett«. Cannabis kategoriserades bland de mest skadliga illegala drogerna, den ansågs till och med vara farligare än amfetamin och kokain. I Thailand hjälpte USA till att förstöra odlingarna och bränna upp bongarna.

Sedan dess har pendeln åter svängt. Idag har 29 av 50 amerikanska delstater legaliserat marijuana för medicinskt bruk, och åtta delstater för rekreation. 2016 omsatte landets cannabisindustri 6,7 miljarder dollar, och den beräknas växa i snitt 25 procent årligen till 2021, enligt marknadsundersökningsbolaget Arcview Market Research.

– De enda konsumentindustrier jag sett nå fem miljarder dollar för att sedan fortsätta växa tjugofem procent per år de kommande fem åren är kabeltelevision på nittiotalet och bredbandsinternet på nollnolltalet, säger företagets vd Tom Adams.

Över trettio andra länder har följt trenden. Även Sverige, där lagen säger att cannabis är en »allmänfarlig drog utan medicinskt värde«, har börjat tänja på sin hållning. I februari tillät Läkemedelsverket två patienter att importera bediol, torkade cannabisplantor, för sina krämpor. Skiftet beror till stor del på vetenskapliga rön. Bland annat har studier motbevisat att cannabis ska vara kemiskt beroendeframkallande eller möjligt att överdosera, och teorin om att den ska vara en inkörsport till tyngre droger har skarpt ifrågasatts. Men framförallt har substansen visat sig ha god effekt på en rad tillstånd, från att hämma illamåenden och kräkningar för patienter som får cellgiftsbehandling, till att dämpa kronisk smärta och kramper för människor med multipel skleros. I Israel används cannabis också för bland annat Crohn's sjukdom, Tourettes syndrom och astma.

I UTKANTEN AV BANGKOK, i ett litet rum som upptas nästan helt av en madrass, sitter Sasinan Sithong med sin sexåriga dotter Navaphorn. Sasinan sätter en liten rosa nallebjörn på sin axel och lutar sig ned mot dottern. Då nallen faller i barnets ansikte plockar Sasinan upp den och leker att hon blir sur på den. Navaphorn ler brett.

– Hon är mycket mer närvarande nuförtiden. Hon visar

Somnuk Siripanthong är läkare och konsult på det holistiska hälsocentret Panacée.

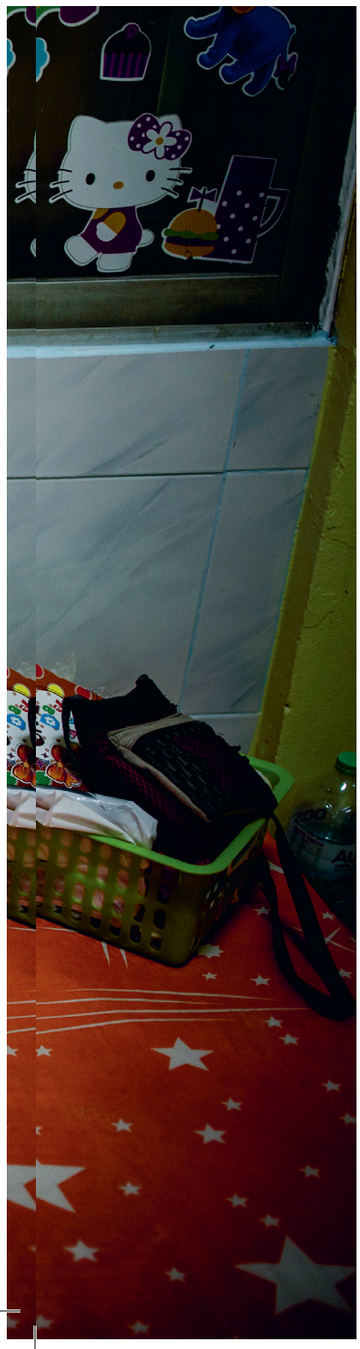

känslor och reagerar på ljus och tilltal, säger Sasinan.

Bredvid dem på madrassen ligger en plastlåda med ett dussintal olika sprutor. Mediciner för att hantera Navaphorns grava cp-skada. En av dem är mörkt grön, nästan svart: cannabisolja. Sasinan säger att sedan Navaphorn började använda den har hon inte bara blivit mer alert, utan också fått långt färre epileptiska anfall och gått upp i vikt.

– Det gör mig orolig att cannabis fortfarande är olagligt. Risken är att jag vid något tillfälle inte kan få tag på mer, säger Sasinan.

MEDAN VÄRLDEN BÖRJAT OMVÄRDERA sin narkotikapolitik balanserar Sydostasien fortfarande mellan två extremer. På ett privat plan är regionen liberal. Folk ser åt ett annat håll så länge det inte påverkar dem. Att Filippinernas president Rodrigo Duterte har antytt att han är beroende av det tunga smärtstillande medlet fentanyl har till exempel liten effekt på supportrarna av hans knarkkrig. Däremot upprörs många sydostasiater av det förfall narkotika upplevs föra med sig. Media säljer en bild av våld, brottslighet och korruption. Tuffa tag vinner val. Att straffa brukare och langare i slumkvarteren ger sken av att man gör något åt problemet.

Metamfetamin, vilket exploderat i popularitet sedan nittiotalet, har varit huvudskurken. Cannabis är mer av ett oavsiktligt offer. I Thailand klassas det som en av de minst skadliga illegala drogerna. Redan den dåvarande premiärministern Thaksin Shinawatra, som inledde landets knarkkrig, övervägde att legalisera cannabis. Då var tiden ännu inte mogen. Men i samband med västvärldens omvärdering av plantan har den börjat ta alltmer plats även i det thailändska samhället. En grupp thailändare som tidigare bott i USA publicerar sedan ett par år tillbaka marijuanatidskriften Highland, musikartister sjunger om plantan och bongar säljs öppet i affärer.

LÄKAREN SOMNUK SIRIPANTHONG på det holistiska hälsocentret Panacée håller öppna möten om cannabisens kraft i den kristna kyrka han går till. Då vi träffar honom utanför hans mottagning visar han oss en mobiltelefonfilm från ett av mötena. En man med Parkinson får ett par droppar av Buntoon Niyamaphas olja under tungan. Skakningarna som genomfar den äldre mannen upphör nästan omedelbart.

»Det gör mig orolig att cannabis fortfarande är olagligt. Risken är att jag vid något tillfälle inte kan få tag på mer.«

– Polisen känner till vad jag håller på med. Jag har berättat att jag hjälper människor som lider och inte tar betalt för det. Så de väljer att se mellan fingrarna.

Somnuks träffar attraherar folk med alla möjliga diagnoser, men cancer är det som engagerar honom allra mest.

– För somliga patienter fungerar strålbehandling och cellgifter. Andra försämras snabbt.

Han tecknar en pistol mot huvudet och trycker av med tummen.

– Klick, du klarar dig, pang, du är död. Jag började utföra tester tillsammans med en onkolog och fann att tjugo procent av patienterna hade en mutation på pt53, den gen som kan få tumörer att förstöra sig själva.

Samtidigt började internationella studier visa att cannabinoider, cannabisens aktiva ämne, stimulerar pt53. Somnuk testade på sina patienter och säger att det fungerade.

– Men eftersom cannabis inte är lagligt kan vi inte forska ordentligt kring exakt vilka cannabinoider som verkar på vilka tumörer, och vilken dosering som är bäst.

SOMNUK ÄR INTE ENSAM om sina försök. I februari presenterade det brittiska läkemedelsföretaget GW Pharmaceuticals en studie på människor med aggressiva hjärntumörer. Bland försöksgruppen som fått en drog framställd av cannabinoider överlevde 83 procent i över ett år, i jämförelse med 53 procent bland dem som fick placebo. Studierna är fortfarande i ett tidigt stadie, vilket får Somnuk att känna att legalisering skulle kunna ge Thailand ett försprång. Han, och många av de andra cannabisentusiasterna, anser att det även skulle kunna bli ytterligare en attraktion för hälso-

»I Kanada bygger de växthus, men här är det bara att kasta fröna på marken.«

turism. Redan idag är Thailand en av världens fem främsta medicinska destinationer, dit nästan tre miljoner personer reser varje år för kirurgiska ingrepp.

– Behandlingshem med cannabis för utlänningar skulle kunna bekosta gratis kurer för thailändare, säger han.

Han poängterar att Thailand skulle kunna bli cannabisens Mecka igen.

– I Kanada bygger de växthus, men här är det bara att kasta fröna på marken.

VÄGEN TILL LEGALISERING kan ändå bli lång. Mannen som drivit idén, den förre justitieministern Paiboon Khumchaya, har befordrats till kungens hovråd, och ännu har ingen annan person i regeringen plockat upp facklan. Somliga har direkt intresse av att stampa ut dess flamma. Inte minst eftersom legalisering kommer i kombination med en större kursändring för landets narkotikapolitik. Större fokus på hälsa skulle till exempel minska handlingsutrymmet för polisen, inom vilken det finns personer som gör stora pengar på mutor och beslag kopplade till knarkhandeln.

– Att reformera narkotikapolitik innebär att involvera polisen som en essentiell och fundamental partner. De måste förstå målet och deras roll för att nå det, säger Olivier Lermet, regional rådgivare på FN:s kontor för narkotikakontroll och förebyggande av brott, UNODC.

Thailändska myndigheter har länge haft en hand i knarkhandeln. Staten drev ett opiummonopol långt in på femtiotalet, då ett förbud drev odlingarna över gränsen till Burma. Thailändsk militär och polis upprätthöll däremot länkarna, och låg bakom produktens exportvägar genom landet. När USA sedan kom in och stödde opiumodlande rebeller i utbyte mot deras tjänster i kampen mot kommunism förvandlades bergslandskapet mellan Thailand, Burma och Laos på riktigt till ett nav för narkotikahandeln. Det var först på 1990-talet som Gyllene Triangeln, som det kom att kallas, förlorade sin position som världsledande heroinproducent till Afghanistan. Men området är fortsatt laglöst, med stor narkotikaproduktion samt kopplingar till handel med människor och utrotningshotade djur.

EN ÅRLIG ILLEGAL HANDEL uppskattad av FN till över sextio miljarder dollar fortsätter naturligtvis att driva korruption. Eftersom thailändska poliser är dåligt betalda och för att de används som brickor i landets politiska spel. Men landet har också haft framgångar i kampen mot narkotika. Mellan 1965 och 2003 minskade landet den areal som användes för opiumproduktion mer än 99 procent. Vid sidan om piskor användes även morötter, bokstavligen. Kärnan av taktiken låg nämligen i att erbjuda bönderna i de norra bergstrakterna alternativa grödor. Mängder av modellodlingar sattes upp för att assistera planteringar av fruktträd och grönsaker istället för opium-vallmo. Projektet har hyllats som ett av de mest lyckade i sitt slag och marknadsförs idag även som turistmål. Besökare till Pang Da, en knapp timme utanför staden Chiang Mai, möts av en prydligt planterad dal. Bönor, bittergurka, persika och guava. Och, sedan början av 2017, en samling högresta växter som står insvepta i slöjor likt ett bortkommet brudfölje på åkern.

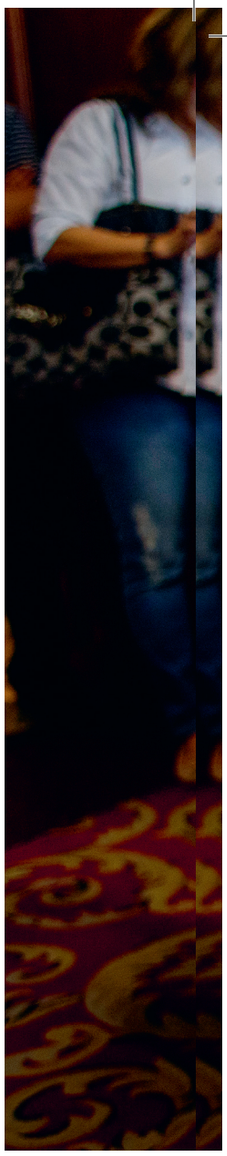

Olivier Lermet, regional rådgivare på FN:s kontor för narkotika-kontroll och förebyggande av brott.